

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ภาคผนวก

แนวคำถามสัมภาษณ์

การปฏิบัติงานตามบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาล

ตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

1. วิธีการเข้ามาเป็น อสม. และเหตุจูงใจให้ท่านเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ อสม.
2. หน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขมูลฐาน มีอะไรบ้าง
3. ท่านมีความถนัด และสนใจงานสาธารณสุขมูลฐานด้านใดเป็นพิเศษ เพราะอะไร
4. คุณสมบัติที่สำคัญของผู้ที่จะเข้ามาเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขในความคิดเห็นของท่านเป็นอย่างไร
5. หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกบุคคลเข้ารับการเป็น อสม. ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พ.ศ. 2554 สอดคล้องกับปฏิบัติการคัดเลือกที่เป็นจริงหรือไม่
6. ท่านได้ข้อมูลในการศึกษาการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขมูลฐานจากอะไรบ้าง
7. งานด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค ด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้น ด้านการฟื้นฟูสภาพ ด้านใด ที่ท่านสามารถทำได้มาก และงานใดทำได้น้อย เพราะอะไร
8. ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และแผนสามปีของเทศบาลตำบลกะเปอร์ มีส่วนช่วยในการส่งเสริมการทำงานของ อสม.หรือไม่ เพียงใด
9. ปัญหา อุปสรรค ในการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขที่ท่านพบ มีอะไรบ้าง
11. เมื่อเกิดปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงาน ท่านมีวิธีแก้ปัญหาอย่างไรบ้าง
12. สิ่งที่ต้องทำและควรมีในการทำงานของ อสม. ในความคิดเห็นของท่านมีหรือไม่ และอย่างไร
13. ความคาดหวังของท่านกับการเป็น อสม. และการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขมูลฐานคืออะไร

วิชา ไรไทยราชา

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

แนวคำถามสัมภาษณ์

การปฏิบัติงานตามบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในเขตเทศบาลตำบล

กะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

1. คุณสมบัติที่สำคัญของผู้ที่จะเข้ามาเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขในความคิดเห็นของท่านเป็นอย่างไร
2. หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกบุคคลเข้ารับการเป็น อสม. ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พ.ศ. 2554 สอดคล้องกับปฏิบัติการคัดเลือกที่เป็นจริงหรือไม่
3. งานด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค ด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้น ด้านการฟื้นฟูสภาพ ด้านใด ท่านคิดว่างานใด ที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) สามารถทำได้มาก และงานใดทำได้น้อย เพราะอะไร
4. ปัญหา อุปสรรค ในการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขที่ท่านพบ มีอะไรบ้าง
5. ความคาดหวังของท่านกับการเป็น อสม. และการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขมูลฐานคืออะไร

วิชรา ไทยราชา

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การเข้ามาเป็น อสม. และเหตุจูงใจให้ท่านเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ อสม. โดยมีเพื่อน ที่เป็น อสม. ชักชวน หมอนิด (ขนิษฐา นาคแก้ว) ก็อยากให้เข้ามาทำ และตัวเองก็อยากมีส่วนร่วม ในการทำกิจกรรมในชุมชนเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ เมื่อปี เมื่อก่อนไม่ค่อยมีคนเป็น โรคเยอะ เช่น โรคความดัน โลหิตสูง เบาหวาน เมื่อก่อน อสม. ยังมีไม่เยอะและตนเองอยากแนะนำชาวบ้าน ที่มีสุขภาพไม่ดีให้รู้จักดูแลสุขภาพ เมื่อก่อนชาวบ้านยังไม่เป็นโรคเยอะขนาดนี้ ทั้งความดัน โลหิตสูง เบาหวาน

ก่อนเข้ามาปฏิบัติงานต้องเข้าอบรมหลักสูตรมาตรฐานการเป็น อสม. ในโรงพยาบาล กะเปอร์ หรือบางทีก็อบรมที่ลาгуน่า ด้านการดูแลสุขภาพคนในชุมชน

ในช่วงแรกงานไม่หนักมาก ช่วงแรกงานที่ทำ อสม. จะทำเกี่ยวกับการสำรวจลูกน้ำยุงลาย บ้านไหนมีลูกน้ำ เราก็แนะนำให้กวาดขยะ โหลดกขยะ ใส่ทรายอะเบท หรือเลี้ยงปลาหางนกยูง ต้องเอากล่องเก็บปีศาจวะ เก็บอุจจาระไปแจกชาวบ้าน เพื่อเก็บไปส่ง โรงพยาบาลไปตรวจ เพราะเมื่อก่อนคนเป็น โรคเกี่ยวกับพยาธิเยอะ ไม่ได้ถ่ายในส้วม เมื่อก่อนคนในเขตเทศบาลมีไม่เยอะ เท่าไหร่ แต่ปัจจุบันมีเยอะมาก ก็รับผิชอบอยู่ 14 หลังคาเรือน รับผิชอบทั้งบ้านคนไทยและพม่า แนะนำให้ใช้เกลือไอโอดีน เปลี่ยนน้ำทุก ๆ 7 วัน (ปรับ เปลี่ยน ปล่อย) อย่าให้มีน้ำขัง งานที่ถนัด มากและชอบคือการพบปะพูดคุย แนะนำ เช่น การลดอาหาร หวาน มัน เค็ม ให้กินอาหารรสจืด ๆ เกี่ยวกับผู้ป่วยเอดส์ในพื้นที่รับผิชอบไม่มี คนท้องในช่วงนี้ก็ไม่มี ถ้ามีเราต้องออกไปเยี่ยม พูดคุย และให้คำแนะนำต่าง ๆ เขตที่รับผิชอบต้องแบ่งโดยรับผิชอบบริเวณละแวกบ้าน ปัญหา ในการทำงานที่พบเจอ ในอดีตคือการไม่ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน แต่ปัจจุบันได้รับความร่วมมือดี ในการรับคนเข้ามาปฏิบัติหน้าที่เป็น อสม. สิ่งแรกจะถามว่าเขามีใจรักมั๊ย มีเวลามั๊ย และมีจิตอาสาสะดวกที่จะเข้าทำงานนี้ อย่างเช่นพี่กามาศ แซ่อ่อง เพิ่งเข้ามาได้ประมาณ 3 เดือน ยังไม่ได้รับค่าตอบแทน แต่ก็เข้ามาทำอย่างเต็มใจ แต่บางคนที่เข้ามาก็ไม่ค่อยใส่ใจ เขาแล้วว่าอย่าเอาแต่เครือข่าย เพราะมันจะกระจุกอยู่ในละแวกเดียวกัน การดูแลต้องดูแลทั้งหมดที่อาศัย อยู่ในชุมชนที่รับผิชอบ

งานที่ทำในปัจจุบันและต้องรายงานทุกเดือน คือสำรวจหญิงตั้งครรภ์ ผู้ป่วย ความดัน โลหิตสูง เบาหวาน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ สำรวจลูกน้ำยุงลาย ที่นอกเหนือจากนั้น คือ ได้รับคำสั่งจากเจ้าหน้าที่ เช่น ออกคัดกรองเด็กที่ได้รับวัคซีน ไม่ครบ จังหวัดลงมาสำรวจ บาทที่ก็ให้ไปอบรมที่โรงพยาบาล และมีประชุมอบรมทุกเดือนที่เทศบาล

การทำงานของอาสาสมัคร (อสม.) มีความคาดหวังในการปฏิบัติงาน คืออยากได้เต็มร้อย คือ ประชาชนให้ความร่วมมือ มีสุขภาพดี เคยคิดจะลาออก แต่ไม่เกี่ยวกับค่าตอบแทน แต่บางครั้งก็โดนหัวหน้าหน่วยว่า ก็ที่คิดจะรวมตัวกันลาออก แต่พอคิดว่าถ้าเราไม่ทำแล้วใครจะทำ เราเป็นผู้ที่ใกล้ชิดชาวบ้านมากที่สุดข้อมูลที่ได้ บางคนก็ไม่สนใจ ทำกิจกรรมอะไรก็บอกไม่รู้เรื่อง (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 16 มีนาคม 2556)

เข้ามาเป็นอาสาสมัคร เมื่อปี 2550 ประธานสภาชักชวน และตัวเองเห็นว่ามีสวัสดิการ ครอบคลุมถึงครอบครัวด้วย ประกอบกับตัวเองมีความชอบทำงานช่วยเหลือผู้อื่นด้วย เหมือนเวลา ผู้สูงอายุไปไหนมาไหน ก็ไปช่วยดูแล ทำมา 6 ปี แล้ว หน้าที่ในการทำงานก็มีสำรวจลูกน้ำยุงลาย สำรวจหญิงวัยเจริญพันธุ์ เด็ก ดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ เด็กแรกเกิด 0-5 ปี คัดกรองกลุ่มความเสี่ยง เบาหวาน ความดันโลหิต ได้ออกมาพบปะชาวบ้านด้วย อสม. ที่เข้ามาก็เต็มใจเข้ามาทำงาน กันทุกคน เพราะเป็นงานที่ต้องเสียสละเป็นคุณสมบัติที่ต้องมี โอบอ้อมอารี ใจเย็น การคัดเลือกคนที่เข้ามาเป็น อสม. ก่อนที่จะเข้ามาทำต้องทดลองงาน อันดับแรกที่พิจารณา คือ เจ้าตัวสมัครใจ แล้วเข้ามาสมัครกับประธาน ที่แรกให้ลองทำงานดูก่อน สมัยก่อนไม่มีค่าตอบแทน แต่เดี๋ยวนี้มี ค่าตอบแทน ต้องทดลองทำดูก่อน แต่ อสม. ด้วยกันไม่มีสิทธิ์ตัดสินใจ เมื่อทดลองทำแล้ว เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลจะประเมินและพิจารณา เข้ามาอบรมหลักสูตรก่อน งานที่ทำได้มาก งานส่งเสริมสุขภาพ งานฟื้นฟูสภาพทำได้น้อย ด้านการสนับสนุนจากเทศบาล งบประมาณเทศบาล ช่วยเหลือมาก ช่วยเหลือทุกอย่าง อุปสรรค เจ้าบ้านไม่ให้ความร่วมมือ ถ้าเราไปขอเจาะเลือด วัดความดัน โลหิต ก็จะบอกว่าเจาะมาแล้ว ตรวจแล้ว แก้ปัญหาโดยการ ไปจนพบ ต้องไปบ่อย ๆ จนให้ความร่วมมือ อธิบายเหตุผลจนเข้าใจ ชุมชนกงมี นารายณ์มี 200 กว่าครัวเรือน มีเด็ก 0-5 ปี ประมาณ 40-50 คนได้

สิ่งที่ควรทำควรมี ในความคิดเห็น คือ ต้องมีจิตอาสา เสียสละเวลา เต็มใจที่จะทำ เพราะคนที่เข้ามาคือ เต็มใจกันทุกคน ปัจจุบันมี อสม. 15 คน เข้ามาใหม่ 4 คน ยังไม่ได้รับ ค่าตอบแทน ความคาดหวัง สิ่งที่ทำนี้จะได้ประโยชน์สูงสุดแก่ชาวบ้านในพื้นที่รับผิดชอบและ พื้นที่รอบนอก (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 6, (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 16 มีนาคม 2556)

เริ่มที่เราต้องการอยากรู้การดูแลสุขภาพของตัวเองและคนในครอบครัว พี่จึงสมัคร เข้ามาเป็น อสม. และเมื่อเป็น อสม. แล้วก็ไปดูแลเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้ ๆ เพื่อข้าง ๆ บ้านเรา ถือเป็นหน้าที่ของเราหน้าที่ของเราง่าย ๆ คือ แจ้งข่าวร้าย กระจายข่าวดี เช่น มีโรคระบาดเกิดขึ้น ในหมู่บ้านเราก็ต้องไปบอก แจ้งให้ชุมชนเราทราบ กระจายข่าวดี เช่น หยอดวัคซีน โปลิโอ เราเห็นเด็กที่ไหนก็บอกเขาว่าให้ไปหยอดวัคซีน ที่จุดบริการใกล้บ้าน ถึงจะไม่ใช้คนในเขตเรา

ก็ต้องบอก

งานด้านอาสาเป็นงานที่ทำด้วยใจ พี่ยังไม่รู้เลยว่าพี่ถนัดงานด้านไหน แต่ทำได้ทุกอย่าง พี่คิดว่าใจเราต้องมาก่อน ถึงได้ทำงานนี้ได้ เมื่อใจเรามา เราก็มีใจที่จะทำงานนั้นได้ เหมือนพี่เกี่ยวกับงานคุ้มครองผู้บริโภค เราทำงานนี้ขายของ ความเข้าใจ ตรงนี้พี่คิดว่าสิ่งแวดล้อมที่เราทำอยู่ทุกวัน ทำให้เราต้องรู้ว่าเราจะทำอะไรที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นอันตรายแก่ผู้ที่มาซื้อของมันเป็นสิ่งเรารู้ ส่วนด้านอื่นพี่ก็รู้เพราะว่าเราก็ทำอยู่ทุกอย่าง เหมือน 10 สาขา อสม. เชี่ยวชาญที่ประกวดกัน เจ้าหน้าที่เห็นว่าพี่ขายของอยู่ในตลาด เจ้าหน้าที่ก็จะมองว่าพี่น่าจะลงสาขานี้แหละ แต่สาขาอื่นพี่ก็เข้าใจ เขาเห็นเราอยู่ในชีวิตประจำวัน

เป็น อสม. มาสิบปี สมัครเข้ามาเอง ยังไม่มีเงินเดือน คือ ประโยชน์ที่เราได้รู้มีหลาย ๆ อย่าง อย่างน้อย ๆ เราก็ได้รู้วิธีการจัดการสุขภาพของเราเองและคนในครอบครัว และเมื่อเรามีความรู้แล้ว เราสามารถบอกต่อเพื่อบ้านได้ในเรื่องการดูแลสุขภาพเบื้องต้น ปรึกษากับครอบครัวแล้ว เห็นว่าเราทำได้ใช้ ประโยชน์ เมื่อสมัครแล้วครอบครัวก็ต้องปล่อยเลยตามเลย เพราะว่าการอาสาสมัครมันจะไม่เป็นเวลา จะกะเกณฑ์ไม่ได้ว่าจะมีงานมันจะมาเมื่อไหร่ บางครั้งขายของอยู่เขตมดแดงพื้นที่ ทางโรงพยาบาลก็จะโทรมาให้มาช่วยสุมเด็ก ที่ได้รับวัคซีนไม่ครบ ทางโรงพยาบาลจะไม่รู้ว่าบ้านเด็กอยู่ตรงไหน พาเขาไปตามบ้าน เขาต้องการอายุ หนึ่งขวบ สองขวบ สามขวบ เราก็ต้องพาเขาไป จนครบจำนวน ขายของอยู่ก็ต้องถอดผ้ากันเปื้อนออก พี่บ่าว (สามี) ก็ต้องขายของต่อ เมื่อก่อนที่ยังไม่มีสวัสดิการเยอะแยะขนาดนี้คนเข้ามาเป็น อสม. มีไม่เยอะแต่ความรู้สึกที่ได้รับจะดีกว่านี้ ตรงที่ว่าเราไปทำเขาก็รู้ว่าเราอาสาทำให้เขาจริง ๆ แต่พอเดี๋ยวนี้มีค่าตอบแทนเล็ก ๆ น้อย ๆ ถึงแม้มันจะเป็นเศษเงินเล็ก ๆ เดือนละหกร้อยแต่เขาจะมองว่ามีเงินเดือนกินแล้วนะ ทำให้ไปบางครั้งคำพูดที่เจอ แต่พี่ก็ไม่ใส่ใจอะไรนะที่เขาพูดมา มีเงินเดือนกินแล้วทำไปซะ พี่ก็ไม่สนใจ เพราะเรารู้ว่าที่เราทำตรงนี้ไม่ได้มีแรงจูงใจมาจากเงินเดือน อาสาเข้ามาทำก่อนที่จะมีเงินเดือน มันเป็นผลพลอยได้ที่เราได้ในการดูแลจัดการสุขภาพของตัวเองและคนในครอบครัว และการที่เราไปช่วยคนอื่นเหมือนเราได้ทำบุญด้วย เราสุขใจ การที่เราเรียนนวดก็จะช่วยนวดคนแก่เวลาที่เรานอนที่บ้าน ความรู้สึกดี ๆ ที่เขามีให้เราเป็นสิ่งที่ซื้อหาด้วยเงินทองไม่ได้ ทำแล้วมีความสุข

เมื่อก่อนยังไม่ได้แยกเป็นเทศบาล ป้าหิด ประไพ ไยทอง เป็น อสม. เก่า ก็จะรวมทั้งหมู่ 1 ไปเลย แต่งานก็ยังไม่ครอบคลุม ไม่ทั่วถึง เพราะอย่างพี่ที่อยู่ก็ไม่มีใครดูแล อสม. น้อย คราวเรือนมาก ปัจจุบันแบ่งโซนชัดเจนครอบคลุม

การคัดเลือก อสม. จะมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก การศึกษาอ่านออกเขียนได้ ไม่จำกัด สิ่งแรกที่ต้องมีคือจิตอาสาที่จะเข้ามา แต่ปัจจุบัน อันที่จริง อสม.ต้องไม่กระจุกที่เดียว แต่ความจริงแล้วบ้านหนึ่ง มี อสม. 2 คน พี่ไม่เห็นด้วย เริ่มต้นจากเจ้าหน้าที่ที่รับสมัครอยู่ในการตัดสินใจ มองว่าเขามีจิตอาสา ไม่ได้ลงพื้นที่ ไม่ได้ดูว่าอยู่กลุ่มเดียวกันหรือเปล่า พอแบ่งเขตเทศบาลก็รับ อสม.เข้ามาใหม่ ช่วงที่พี่เป็นประธาน อสม. ก็มี อสม. คนเก่า เอาลูกสะใภ้เข้ามา พี่ก็ไม่เห็นด้วยที่ในบ้านหนึ่งหลัง มี อสม. 2 คน แต่พอพี่ปรึกษาเจ้าหน้าที่ เขาก็ไม่เด็ดขาด โยนความรับผิดชอบให้พี่ ในฐานะเป็นประธานตัดสินใจ พี่ก็ถาม อสม. ในกลุ่ม เขาก็บอกว่ารับไปเถอะ ถ้าเขาอยากจะทำ เราก็ต้องรับ โดยปริยาย เพราะถ้าเราไม่รับ คนดีก็กัน แม่เขาก็จะไม่พอใจเอา เพราะแม่เขาทำงานร่วมกับพี่ แต่ถ้าเป็นเจ้าหน้าที่คนที่เขาเข้าใจ จะฟังตรงไปเลย แยกเป็นเจ้าหน้าที่ที่เด็ดขาด บอกตรงไปเลย บอกว่า ถ้าแม่ไม่อยากทำ ความสามารถไม่พอ ออกพื้นที่ตามองไม่ค่อยเห็น ก็สละตรงนั้นไปเลย ให้ลูกมาทำแทนซี นี่คือเจ้าหน้าที่ที่เขาเด็ดขาด เขาเข้าใจในบริบทการทำงาน แต่พอมีเงินตอบแทน สวัสดิการเข้ามา แม่ก็ไม่อยากสละ พี่ก็เป็นอะไรที่มันพูดยาก แต่พี่ก็ถามเพื่อน ๆ แล้ว เขาว่ารับก็รับ มันจำเป็นต้องเอา แต่พอไปทำงานจริง ๆ จะไปทำทั้งสองคนก็ เป็นไปไม่ได้ ต้องอยู่บ้านคนหนึ่ง ไปคนหนึ่ง ก็จะอยู่สภาพนั้น ถ้าเราเลือก อสม. อยู่คนละบ้าน เขาก็มีความรับผิดชอบมากกว่าบ้านที่มี อสม. ที่มีบ้านเดียว 2 คน เขาจะรู้หน้าที่ของเขา ถ้าบ้านเดียว 2 คน เขาก็จะพูดว่าลูกไม่ไปก็ได้เดียวลูกมาบอก แม่ไม่ไปก็ได้เดียวลูกมาบอก หรือ บางครั้งก็ไม่ไปเลยทั้ง 2 คน ให้เพื่อนมาบอกที่แรกเข้า ถามเขาเต็มใจ แต่พอเข้ามาแล้ว ก็อ้างว่าลูกอ่อน

ด้านปัญหาปัจจุบันจากชาวบ้าน ไม่ค่อยมี เพราะเราไปให้บริการเขา ก็มีบ้างนะ บางคนที่เขาเขาจะไม่ให้ความเชื่อมั่นในตัว อสม. เพราะไม่ใช่หมอ แต่พอเข้าไปเราก็อธิบาย ให้เขาเข้าใจว่าเราไม่ใช่หมอแต่การปฏิบัติตัวเบื้องต้นเราสามารถที่จะอธิบายให้ความรู้เขาได้ แต่ถ้าลึกกว่านี้เราก็จะแนะนำให้เขาไปหาหมอ มันเหมือนเหมือนเราดูแลสุขภาพเบื้องต้นให้เขาได้ บางคนเขาด้อยโอกาสไม่รู้เรื่องสาธารณสุข เวลาเขาเจ็บป่วยจะไม่ไปหาหมอ เราก็แนะนำเขาได้ว่า เขามีสิทธิ์ที่จะเข้าถึงการดูแลสุขภาพเขาได้ แต่ก็จะมีบ้างบางคนที่ว่าหลังจากที่เราไปดูแลสุขภาพแล้วเขาเสียง อยู่ในภาวะเสียง พอบอกให้ไปโรงพยาบาล เช่น ป้าเป็นพี่ไปวัดความดันให้แก็ ความดันโลหิตสูงปรืด 170-180 เราก็แนะนำให้แก็ไปหาหมอ แก็ก็ไม่ไป แก็ถือว่าสามีแก็เป็นหมอ แผนโบราณ ก็มีชาวบ้านที่ไม่สนใจตัวเอง (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1, (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 16 มีนาคม 2556)

ภาพที่ 6 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ